

Udskriftsdato: 21. december 2025

KEN nr 9297 af 01/08/2001 (Historisk)

**Ankestyrelsens principafgørelse C-45-01 om magtanvendelse -
fastspænding med stofseler - demens - klageberettigede - pårørende -
afvisning af realitetsbehandling**

Ministerium: Social- og Boligministeriet

Journalnummer: J.nr.: 360018-00

Ankestyrelsens principafgørelse C-45-01 om magtanvendelse - fastspænding med stofseler - demens - klageberettigede - pårørende - afvisning af realitetsbehandling

Resume:

Ankestyrelsen afviste at realitetsbehandle en afgørelse fra et nævn om ikke at godkende fastspænding med stofseler af en ældre mand med Alzheimer-demens.

Ankestyrelsen fandt, at mandens voksne søn ikke var klageberettiget, når nævnet havde truffet afgørelse om ikke at godkende fastspænding med stofseler mod mandens vilje.

Begrundelsen var at den klageret pårørende med videre er tillagt i serviceloven, ikke er en selvstændig klageret, men alene en afledt klageret. Da man ikke kunne antage at manden selv ville klage over at nævnet afslog at godkende foranstaltningen, der ønskedes iværksat mod hans vilje, havde sønnen heller ikke klageret.

Ankestyrelsen lagde vægt på formålet med bestemmelserne om magtanvendelse, forarbejderne til bestemmelserne og det anførte i Socialministeriets vejledning.

Love:

Lov om social service - lovbekendtgørelse nr. 944 af 16. oktober 2000 - § 109j, stk. 3

Lov om social service - lovbekendtgørelse nr. 979 af 1. oktober 2008 - § 134, stk. 2

Vejledninger:

Socialministeriets vejledning nr. 201 af 16. december 1999 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten overfor voksne, servicelovens § 67 a og kapitel 21 - herunder pædagogiske principper

Sagsfremstilling:

Sagen drejede sig om en 77-årig mand der tidligere havde boet i lejlighed med sin hustru. I april 2000 blev han indlagt på hospital, hvor det konstateredes at han led af Alzheimer-demens. Kommunen ønskede ham udskrevet til en "skærmet enhed" i kommunen. En forudsætning for dette var efter kommunens opfattelse at man i et vist omfang kunne anvende fastspænding med blød stofsele i stol og seng.

Kommunen vurderede at manden aktivt modsatte sig en sådan fastspænding.

Kommunens anførte endvidere i indstillingen til nævnet, at manden var totalt desorienteret i tid og sted, og tilstanden vekslede mellem det sløve og hyperaktive. Han kunne ind i mellem efterkomme simple anvisninger, men hvis han ikke forstod anvisningerne, kunne han blive modværgende og komme med affektudbrud. Han virkede frustreret/forvirret når man brød ind i hans "fremmede" verden. Det viste sig ved at han blev vred, aggressiv, angst og truende. Han psykiske tilstand forværredes, når han udviklede "bevægelsesdelir" (en bevægelsesbetinget overtræthedstilstand med omtågethed og eventuelt aggression og på længere sigt livstrusel).

Hans bevægeapparat var relativt velbevaret, og han havde ikke faldtendens.

Det sociale nævn fandt, at der ikke var hjemmel i lov om social service § 109d, til at anvende fastspænding med stofseler af manden.

Nævnet begrundede afgørelsen med, at fastspænding ikke skete for at forhindre fald, hvilket er en betingelse efter servicelovens § 109d. Der var efter nævnets opfattelse ikke nærliggende risiko for at manden udsatte sig selv for at lide væsentlig personskade i forbindelse med fald.

Mandens voksne søn klagede over afgørelsen, og anførte bl.a., at beskyttelsesfiksering ville være mere skånsom overfor faren, og at dette ville forbedre hans livskvalitet, hvilket er i overensstemmelse med formålet med serviceloven. Dette vil også gøre det muligt for ham at bo i "skærmet enhed" i kommunen, hvor hans ægtefælle let kunne besøge ham.

Sagen blev behandlet i principielt møde med henblik på at tage stilling til pårørendes klageret efter lov om social service § 109j, stk. 3.

Afgørelse:

Ankestyrelsen fandt, at sønnen ikke var klageberettiget vedrørende det sociale nævns afgørelse, hvorefter nævnet ikke kunne godkende kommunens indstilling om at anvende fastspænding med stofsele i seng og stol. Ankestyrelsen kunne således ikke tage stilling til om nævnets afgørelse var korrekt.

Begrundelsen for afgørelsen var, at den klageret som ægtefælle, pårørende med videre er tillagt efter § 109j, stk. 3 i lov om social service, ikke er en selvstændig klageret. Klageretten er alene en ret til at klage i de tilfælde, hvor den person en foranstaltning efter § 109a, c og d iværksættes overfor, ikke selv er i stand til at klage. Da faren ikke kunne antages at have villet klage over nævnets afgørelse, havde sønnen således heller ikke ret til at klage.

På denne baggrund var det Ankestyrelsens opfattelse, at pårørende med videre kun kan klage i det omfang som det må antages at pågældende selv ville have gjort, hvis han havde været i stand til at klage.

Der var tale om at faren efter det oplyste i indstillingen fra kommunen, aktivt modsatte sig at der iværksattes fastspænding med stofseler. Det sociale nævn havde afslået at godkende anvendelsen af stofseler. Det sociale nævn havde således truffet afgørelse i overensstemmelse med den holdning faren udtrykte, hvorfor det ikke kunne antages, at han ville klage over afgørelsen. Generelt kunne det heller ikke antages at man kunne klage over en afgørelse, hvorved man havde fået fuldstændigt medhold, idet man ikke havde nogen retlig interesse i at få prøvet en sådan afgørelse.

Ankestyrelsen var opmærksom på at faren led af demens som følge af Alzheimers sygdom, således at han muligvis ikke havde haft en helt klar opfattelse af sin situation.

Efter Ankestyrelsens vurdering var dette dog ikke afgørende. Det afgørende var, at han efter det oplyste rent faktisk havde modsat sig de foreslåede foranstaltninger, og at han på denne måde havde givet udtryk for sin vilje.

Det følger af vejledningen, kapitel 2, at det overordnede formål med bestemmelserne om magtanvendelse i servicelovens § 109ff., er at styrke retssikkerheden for mennesker med nedsat psykisk funktionsevne, der ikke er i stand til at tage vare på sig selv, og ofte ikke er i stand til at give et gyldigt samtykke. Det fremgår videre, at hovedreglen er, at magtanvendelse ikke må finde sted, og at magtanvendelse anses for indgreb i den personlige selvbestemmelsesret. Tilsvarende fremgår af forarbejderne til loven, Lovforslag L195 1998/98, generelle bemærkninger pkt. 2.2. Da bestemmelserne om magtanvendelse omfatter personer med betydelig og varig nedsat psykisk funktionsevne, jf. lovens § 109, stk. 2, gælder dette også for personer med demens.

På denne baggrund må man - uanset om en person lider af demens eller lignende - lægge vægt på den holdning personen udtrykker, verbalt eller fysisk. En klageadgang for pårørende med videre hvor det sociale nævn har afslået at godkende foranstaltninger efter § 109f, jf. § 109a, og d, ville være i modstrid med lovens formål, idet det strider mod den udtrykte vilje fra personen med nedsat psykisk funktionsevne.

Ankestyrelsen bemærkede, at kommunen, der var kommet med indstillingen i sagen, havde haft mulighed for at klage over nævnets afgørelse efter § 109j, stk. 2.

Ankestyrelsen kunne således ikke tage stilling til det sociale nævns afgørelse.